

ALBARAKA YAYINLARI – 115
İKTİSAT DİZİSİ – 21

İyi ve Kötü Şeylerin Gayeleri Üzerine

ORİJİNAL ADI ??

published by Routledge © 2018

YAZAR Cicero

GENEL YAYIN YÖNETMENİ Ahmet Faruk Çağlar
YAYIN KOORDİNATÖRÜ Osman Baran Kaplan
ÇEVİRİ C. Cengiz Çevik
ÇEVİRİ EDITÖRÜ Melih Oktay
SON OKUMA Enes Çolak
KAPAK TASARIMI Tali Creative / Emir Tali
MİZANPAJ Tali Creative

TÜRKİYE YAYIN HAKLARI © 2020 Albaraka Kültür Sanat ve Yayıncılık
A.Ş.
Sertifika No: 41640

ALBARAKA YAYINLARI 1. Baskı, Nisan 2022
ISBN 978-625-7312-??-?
BASKI VE CİLT Özkaracan Matb. ve Ciltcilik San. Tic. Ltd.
Şti.
Sertifika No: 45469
15 Temmuz Mah. Gülbahar Cad. No: 62/C
Bağcılar/ İstanbul
Tel: 0212 515 49 47 Fax: 0212 602 02 10

Albaraka Yayınları, neşrini gerçekleştirdiği metinleri aslına sadık kalarak çevirir. Açıklamalı görüşlerini gerek gördüğünde önsöz ve dipnot aracılığıyla aktarır. Bu ve benzeri vasıtalarla görüş belirtilmeyen hususlara Albaraka Yayınları'nın katıldığı varsayılmaz.

ALBARAKA KÜLTÜR SANAT VE YAYINCILIK A.Ş.
Kuloğlu Mahallesi, Turnacı Başı Caddesi, No: 2/1A/1, 34433, Beyoğlu / İSTANBUL

www.albarakakultur.com

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır. Tanıtım amacıyla, kaynak gösterilerek yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

İyi ve Kötü Şeylerin Gayeleri Üzerine

Cicero

Latince Aslından Çeviren: C. Cengiz Çevik

alBaraka
Yayıncılık

İÇİNDEKİLER

TAKDİM.....	7
SUNUŞ	11
1. Marcus Tullius Cicero'nun Yaşamı ve Eserleri.....	11
2. İyi ve Kötü Şeylerin Gayeleri Üzerine.....	18
A. İçerik ve Kişiler	18
B. Felsefe Ekolleri	26
D. Codex ve Edisyon Bilgileri	44
E. Çeviri Yöntemi Üzerine.....	45
KISALTMALAR.....	49
AD LECTOREM.....	50
1. KİTAP.....	51
2. KİTAP.....	99
3. KİTAP.....	163
4. KİTAP.....	199
5. KİTAP.....	237
KAYNAKÇA.....	287
A. ANTİK KAYNAKÇA VE KISALTMALAR	287
B. MODERN KAYNAKÇA.....	299
İSİM İNDEKSİ (INDEX NOMINUM).....	311

TAKDİM

Cicero, M.Ö. 106 yılının 3 Ocak günü Latium bölgesindeki Arpinum'da dünyaya geldi. Dönemin başkenti Roma'ya sadece 113 kilometre mesafedeki bu nispeten küçük yerleşim yerinde çocukluğunu geçirdi. Bütün bir yaşamını doğrudan etkileyecek temel eğitiminin önemli bir kısmını Eski Yunanistan'daki Atina'da (Felsefe) ve Rodos'ta (Retorik) edindi.

Equites sınıfına mensup bir aileye doğan Cicero, M.Ö. 77 yılından itibaren bir "Novus Homo" olarak Roma'da adından çokça söz ettiren bir siyasetçi ve avukat oldu. Çeşitli davalarda, her biri unutulmaz birer söylev olarak hafızalarda yer eden savunmaları ile ününe ün kattı. Roma siyasetinde, ailesinin nüfuzunu kullanmadan ciddi bir zenginlik ve arkasında silahlı bir güç olmadan itibarlı bir yer edinmesi, onun devlet adamlığındaki olağanüstü yeteneğini anlamak için yeterlidir. Roma'nın güçlü bir devlet olarak varlığını sürdürmesi adına verdiği mücadele onu "Pater Patriae" yaptı yapmasına; ancak siyasetin akıl almaz entrikaları sonucunda, M.Ö. 43 yılının 7 Aralık günü, zengin Romalıların villalarının olduğu Formiae'nin hemen yakınındaki Via Appia'da öldürüldü. Başı gövdesinden ayrıldı, elleri bileklerinden kesildi ve Forum Romanum'daki "Rostra"ya çivilendi. Son sözlerinin şöyle olduğu rivayet edilir:

“*Ego vero consisto. Accede, veterane, et, si hoc saltim potes recte facere, incide cervicem.*”

Aslında başlangıçtaki bu çok kısa yaşam öyküsüne hiç gerek olmayabilir. Bununla birlikte, bu satırlardaki amaç, dünyanın hemen her yerinde ortalama bir öğretimi haiz insanların hakkında kolaylıkla bilgi edinebileceği bir “insan”ın yaşamındaki çarpıcılığı sergilemektir. Bu çarpıcılık her şeyden önce, 63 yıl gibi, bugün için kısa sayılabilecek bir ömre sığdırılmasında gizlidir. Yine bu çarpıcılık, öğretiminden elde ettiklerini siyaset alanında uygulama becerisi göstermiş bir devlet adamının tavrında gizlidir. Larisalı Philo’nun öğrencisi olarak, dolaylı da olsa Platon’un verasetine sahip Cicero, Platon’un denediği ancak başarılı olamadığı bir girişimin göreceli olarak başarılı bir oyuncusudur. “Filozof Kral” anlayışına uygun düşecek bir isim olan Cicero kendisinden sonraki kimi Romalı devlet adamlarının da böylelikle yolunu açmıştır açmasına; ancak onun yaşamında somutlaşan bu tarzı dünya tarihinde görmek fevkalade güçtür.

Bu (geniş anlamında) felsefe ve siyaset alışverişini daha açık bir biçimde gözlemleyebildiğimiz önemli duraklardan biri elbette etik’tir. Cicero’nun etik alanında kaleme aldığı *De Officiis*, *De Senectute*, *De Finibus Bonorum et Malorum*, *De Amicitia* gibi çok değerli eserler bulunmaktadır. Bu eserler arasında *De Finibus Bonorum et Malorum* özel bir yer edinmiştir. Cicero’nun kendi dönemine değin, bir biçimde etkili olan çeşitli ahlak teorilerini diyalog biçiminde ele aldığı bu eserde teoriler sadece belli bir çerçevede değerlendirilmeyip birbirleri ile uygunlukları veya karşılıkları bakımından da ele alınmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, okuyucu açısından ciddi bir tarihsel değerlendirme fırsatı da ortaya çıkmaktadır.

Ülkemizde tercüme hareketinde son yıllarda gözle görülür bir ivme yakalandığı her şeye rağmen söylenebilir. Bazılarının vasatı aşmadığı bu tercüme hareketinde klasik dillerden –özellikle

eski Yunanca ve Latince’den– Türkçeye aktarılanların neredeyse tamamının çok iyi düzeyde olması sevindiricidir. Tercümelerde İstanbul Üniversitesi Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü’nün ağırlığını bu noktada ayrıca dile getirmek gerekir.

Anılan bölümde eğitim gören; o süreç içinde Felsefe Bölümü’nde de pek çok derse iştirak eden ve son yıllarda çok sayıda nitelikli tercüme imza atan isimlerden biri Dr. Cengiz Çevik’tir. Dr. Çevik’in yayımlanmış ilk tercümesi, Francis Bacon’ın aforizmalarından derlenmiş bir çalışmadır ve 2008 yılında okuyucuyla buluşmuştur. İşte o zamandan günümüze 40’a yakın klasik eserin Türkçeye aktarılması işini büyük bir başarıyla yerine getiren Dr. Çevik, şimdi de Cicero’nun *De Finibus Bonorum et Malorum*’unu *İyi ve Kötü Şeylerin Gayeleri Üzerine* başlığıyla Türk okurlarla buluşturmaktadır.

Cicero’nun bir “Romalı” edasıyla kurguladığı pratik kaygıların ön plana çıktığı yazılarındaki edebi nitelik her zaman çok üst düzeydedir. Bundan dolayı, kullandığı dilbilgisel yapılar, kelime seçimleri ve yalın anlatım Cicero’nun eserlerini aynı zamanda estetik olarak da değerli kılmaktadır. Eski Yunancaya olan hakimiyetinden dolayı pek çok Latince terimin babalığını yapan Cicero’nun Latin diline bu bakımdan etki ve katkısı da ayrıca önemlidir. Dr. Cengiz Çevik, Cicero’nun bu ve öteki eserlerini dilimize aktarırken pek çok terimin Eski Yunanca ve Latince ilişkisini de –ister istemez– gözler önüne sermektedir. Latinceye çok sayıda felsefi terimi kazandırarak ona felsefe yapma imkânı sağlamış olan Cicero’nun dilimize aktarılan bu eserinde de çok sayıda terimin Türkçe karşılıklarını bulmak mümkündür. Bu eser vesilesiyle dilimizin felsefe yapma imkânının daha da artacağı düşüncesi mutluluk vericidir.

Eski Yunancanın bir felsefe dili olarak tarih sahnesine çıkmasında çok önemli bir rolü olan Sokrates’ten (bazı bakımlardan bu ismi Platon olarak da okuyabiliriz) sonra, Latince konuşan-

ların felsefe yapma imkânını sağlayan kişi olarak da Cicero'yu gösterebiliriz. Pek çok Ortaçağ filozofu bu bakımdan Cicero'ya sayısız atıflarda bulunmuştur. Elbette mesele sadece onun eserlerine atıfta bulunmak değildir. Cicero aracılığıyla Ortaçağ, kadim dönemlerde kaleme alınan ancak daha sonra çeşitli nedenlerle ortadan kaybolan eserler hakkında da bilgi veya fikir sahibi olmuştur. İşte bu noktada, elimizdeki çalışma sadece Cicero'nun kendisini ve kendi dönemini değil; fakat aynı zamanda kendisinden sonraki dönemleri ve filozofları anlamamız açısından da son derece önemlidir.

Bu ziyadesiyle başarılı tercümeyle bizlerle buluşturan sayın Dr. Cengiz Çevik beğ başta olmak üzere, Albaraka Yayınlarına ve Albaraka Yayınlarının son dönemde yayınladığı nitelikli kitaplarla dikkat çekici bir başarıyı yakalamasında başı çeken sayın Dr. Ahmet Faruk Çağlar beğe şükranlarımı sunuyorum, hepimize keyifli ve faydalı okumalar diliyorum.

Prof. Dr. O. Faruk Akyol
11 Nisan 2022
Berlin

SUNUŞ

1. Marcus Tullius Cicero'nun Yaşamı ve Eserleri

Marcus Tullius Cicero MÖ 106 yılının¹ Ocak ayında, Roma'nın 100 km güneydoğusunda bulunan Arpinum Kasabası'nda doğdu. Cicero çoğu çağdaşı gibi genç yaşta Yunan filozof ve tarihçilerinin düşüncelerini içeren metinlerle karşılaştı ve üzerlerinde çalıştı. Yunan düşüncesi yanında Quintus Marcus Scaevola'nın gözetiminde Roma Hukuku eğitimi aldı. Devlete hizmet etmek amacıyla henüz on altı yaşındayken Gnaeus Pompeius Strabo ve Lucius Cornelius Sulla'nın altında askerî göreve başladıysa da buna iki sene katlanabildi, zira gençken de arzuladığı şey entelektüel çalışma ve devlete bilek değil, kafa gücüyle hizmet etmektir. 83-81 arasında avukatlık mesleğine adım attı, çok geçmeden 80'de Sextus Roscius'un savunmasını üstlenip davayı kazanınca hayatı tehlikeye girdi, zira mahkemede suçladığı kişi dönemin dictator'u olan Sulla'nın gözdesiydi. Cicero, Sulla'nın olası hışmından kendini korumak için 79'da sırasıyla Atina'ya, Küçük Asya'ya ve Rodos'a gitti. Özellikle dönemin kültür başkenti olan Atina'da saygın düşünce adamlarıyla tanışıp felsefe ve retorik alanında kendisini eğitti.

¹ Buradan itibaren bütün tarihler MÖ'dür.